

CAUDEXPANTER

Den store interesse for disse Knold og Tot planter, med et ofte aparte udseende og en stærk individuel fremtoning vokser stadig. Det er vores ønske med denne oversigt over slægter, hvor caudiciformer permanent eller midlertidigt (bonsaibehandling) forekommer, at give interesserede en slags oversigtsliste over de mange muligheder blandt planter med mere eller mindre kompakt basisvækst.

Oversigtslisten:

Adansonia (Bombacaceae)
Adenia (Passifloraceae)
Adenium (Apocynaceae)
Adromischus (Crassulaceae)
Alluaudia (Didiereaceae)
Anacampseros (Portulacaceae)
Anisosperma (Cucurbitaceae)
Beaucarnea (Agavaceae)
Begonia (Begoniaceae)
Bombax (Bombacaceae)
Boswellia (Burseraceae)
Bowiea (Liliaceae)
Brachystelma (Asclepiadaceae)
Brighamia (Lobeliaceae)
Bursera (Burseraceae)
Calibanus (Agavaceae)
Carica (Caricaceae)
Cavanillesia (Bombacaceae)
Cephalopentandra (Cucurbitaceae)
Ceraria (Portulacaceae)
Ceratosanthes (Cucurbitaceae)
Ceropegia (Asclepiadaceae)
Chorisia (Bombacaceae)
Cissus (Vitaceae)
Coccinia (Cucurbitaceae)
Commiphora (Burseraceae)
Corallocarpus (Cucurbitaceae)
Crassula (Crassulaceae)
Cucurbita (Cucurbitaceae)
Cussonia (Araliaceae)
Cyclantheroptis (Cucurbitaceae)
Cyphostemma (Vitaceae)
Dolichos (Fabaceae)
Dorstenia (Moraceae)
Echinocystis (Cucurbitaceae)
Elephantorrhiza (Fabaceae)
Euphorbia (Euphorbiaceae)
Eureiandra (Cucurbitaceae)
Ficus (Moraceae)

Fockea (Asclepiadaceae)
Fouquieria (Fouquieriaceae)
Gerradanthus (Cucurbitaceae)
Gonolobus (Asclepiadaceae)
Hydnophytum (Rubiaceae)
Ibervillea (Cucurbitaceae)
Idria (Fouquieriaceae)
Impatiens (Balsaminaceae)
Ipomoea (Convolvulaceae)
Jatropha (Euphorbiaceae)
Kedrostis (Cucurbitaceae)
Kinepetalum (Asclepiadaceae)
Merremia (Convolvulaceae)
Mestoklema (Aizoaceae)
Microcoma (Asclepiadaceae)
Momordica (Cucurbitaceae)
Monadenium (Euphorbiaceae)
Moringa (Moringaceae)
Myrmecodia (Rubiaceae)
Nealsomitra (Cucurbitaceae)
Neorautenenia (Fabaceae)
Nolina (Agavaceae)
Operculicarya (Anacardiaceae)
Othonna (Compositae)
Pachycormus (Anacardiaceae)
Pachypodium (Apocynaceae)
Pelargonium (Geraniaceae)
Peperomia (Piperaceae)
Phytolacca (Phytolaccaceae)
Poincinia (Fabaceae)
Pterodiscus (Pedaliaceae)
Pyrenacantha (Icacinaceae)
Raphionacme (Asclepiadaceae)
Rechsteineria (Gesneriaceae)
Sarcocaulon (Geraniaceae)
Sedum (Crassulaceae)
Senecio (Compositae)
Sesamothamnus (Pedaliaceae)
Seyrigia (Cucurbitaceae)
Stephania (Menispermaceae)
Talinum (Portulacaceae)
Telfairia (Cucurbitaceae)
Trematosperma (Icacinaceae)
Trichodiadem (Aizoaceae)
Trochomeria (Cucurbitaceae)
Tylecodon (Crassulaceae)
Uncarina (Pedaliaceae)
Zehneria (Cucurbitaceae)
Zygocycos (Cucurbitaceae)

Vi vil i dette og følgende numre, hovedsagelig beskæftige os med planter, som ud over at være interessante, også er rimeligt nemme at få fat på.

Nogle caudexplanter er små planter med hovedvægten under jorden, andre er store træer, som for eksempel baobabtræet - i naturen 10-30 m højt, hos os næppe mere end en buttet spadserestok for den tålmodige (og unge) entusiast.

Mange af slægterne er jævnlgt repræsenteret på

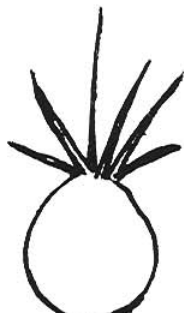
diverse frø- og plantelister - vi skal dog bemærke at nogle få af disse slægter er eller kan være uhyre vanskelige. Men som altid er dyrkning af planter fra frø den billigste erfaring, og frøplanter udvikling giver mulighed for sammenhængende indsigt.

Som en hjælp til forklaring af vækstformerne i slægtsbeskrivelserne, har vi lavet nedenstående skema. De enkelte tegninger skal opfattes som hovedtyper.

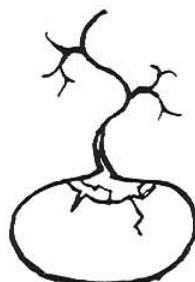
OVERSIGHT OVER HOVEDTYPERNE:

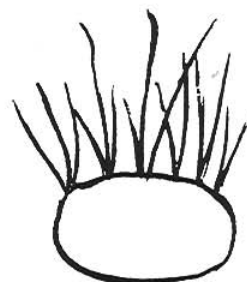
Type 1.

2.

3.

4.

Type 5.

6.

7.

8.

Type 9.

10.

11.

12.

Type 13.

14.

15.

16.

NB! En stjerne (*) ved slægtsnavnet i de følgende afsnit betyder nærmere omtale af pågældende slægt.

Agavaceae

*Beaucarnea**, *Calibanus**, *Nolina*.

Beaucarnea og *Nolina* (Type 2) er ensartet flaskeformede typer fra Mexico og det sydlige USA, hvor nogle arter bliver 6-8 meter høje. De har lange smalle blade i toppen. Frøformering (som er nem - i hvert fald med *B. recurvata*). Små og mellemstore planter, næsten altid *B. recurvata* ses ofte i handelen. En knold der vokser rimeligt hurtigt, hvis den får plads. *Calibanus hookeri* (Type 4) er eneste art og stammer fra Mexico. Planten er en lav korkdækket knold med talrige lange smalle blade, der er meget stive. *C. hookeri* har i naturen caudex begravet under jorden, og kun bladene rager op og ligner græs - af denne grund blev planten trods ivrig eftersøgning først genfundet i naturen i 1970 selv om dens caudex kan opnå en størrelse som en folkevogn.

Frøformering. De små frøplanter ligner græstotter, »The Cat's Choice«.

Anacardiaceae

*Operculicarya**, *Pachycormus**.

Pachycormus discolor (Type 15), slægtens eneste art, er et løvfældende sukkulent træ fra Mexico. Den er nem fra frø. Kraftig og kompakt facon fås ved gentagen knibning/klipping af de længste grene. Frøplanterne har fine sarte rødder, så vent med forandringer (omplantning) til andet år.

Operculicarya decaryi fra Madagascar ligner meget ovenstående, men er først for nylig udbudt til salg og ses derfor ikke i mange samlinger.

Apocynaceae

*Adenium**, *Pachypodium**.

Pachypodium fra det sydlige Afrika samt Madagascar omfatter arter, der er ret forskellige i deres fremtoning. Typerne omfatter 5, 6, 13, 14, 15 og 16.

Den mest udprægede knold er *Pachypodium brevicaule* fra Madagascar. Den er meget vanskelig at dyrke, ikke kun begyndere men også erfarne folk har sagt farvel til denne særprægede plante. Fig. 1. Derimod kan *Pachypodium succulentum* anbefales, den er nem fra frø (se i øvrigt Bjarne Kjempfs portræt i sidste nr.).

Pachypodium bispinosum, *P. densiflorum*, *P. horombense*, *P. rosulatum* bør også nævnes i denne forbindelse.

Adenium (nogle steder kaldet ørkenrose) findes i flere områder i Afrika syd for Sahara, samt på den arabiske halvø, og er desuden indført flere steder, for eksempel som tempeltræer i Asien.

Det er stammesukkulenter med smukke tragtformede blomster, saften er giftig. Mest sete (dog ikke så

Fig. 1. *Pachypodium brevicaule*.

tit) i handelen er *Adenium obesum* (Type 13) - det skal dog bemærkes at der er en del uenighed om systematikken. Fig. 2.

Frøene spirer ret godt, men frøplanterne er meget sarte.

Araliaceae

*Cussonia**

Cussonia (Type 1) fra Afrika og Madagascar har et par arter med caudex i ungdomsstadiet (og det er altid planter i denne aldersklasse der ses i samlinger) - fig. 3.

Cussonia spicata ses oftest i frølisterne. Frøformering.

Fig. 2. *Adenium obesum*.

Fig. 3. *Cussonia paniculata*.

Asclepiadaceae

*Brachystelma**, *Ceropegia**, *Fockea**, *Gonolobus*, *Kinepetalum*, *Microlooma*, *Raphionacme**.

Brachystelma (Type 3) er alle knoldsukkulenter fra Afrika. Frøformering. Den mest set på frølist (og i øvrigt mest afbildede) er *Brachystelma barberae*.

Ceropegia (Type 3) er en stor slægt som er inddelt i sektioner efter de mange former.

Blandt knoldformerne kan nævnes den allestedsnærværende *Ceropegia woodii* (hjerteranke), desuden *C. africana*, *C. rendallii* (med små »parasolblomster«) + mange flere ikke så tit set/udbudte. Frø og/eller stiklingeformering.

Fockea (Type 16) fra Angola og Sydvestafrika. Alle

arter fra denne slægt udvikler caudex. De mest set er *Fockea crispa* og *F. edulis* (*edulis* = spiselig - begge arter spises af Hottentotterne). Nemme fra frø.

Raphionacme (Type 3) stammer fra Sydafrika og op til Senegal. Der findes mange arter, men kun få af disse er i kultur. *Raphionacme hirsuta* og *R. galpinii* ses oftest på frølisterne. Frøformering.

Bombacaceae

*Adansonia**, *Bombax**, *Cavanillesia*, *Chorisia**.

Adansonia »Baobab« (Type 14) er store løvfældende træer med spiselige frugter. De hører hovedsageligt hjemme i Østafrika og Madagascar, men findes også i Australien (*Adansonia gregori*). Frøformeringen ta-

ger tid (store frø) og spireprocenten er lav, så alt i alt er det et langtidsprojekt for den tålmodige.

Bombax ellipticum (Type 13) fra Mexico er et træ med mere eller mindre kegleformet stamme. Bladene der er store og 3-5 fligede, falder af i tørketiden. De smukke stammer ses allerede på 3-4 årige planter.

Frøformering, der er som regel en høj spireprocent.

Chorisia er en slægt af store træer fra Sydamerika med baobabagtigt opsvulmede stammer, der ofte er tæt besat med torne.

C. speciosa, der ofte ses på frølisterne, når som regel ikke at opnå caudex hvis man sår den selv. Det er først når planten kommer ud over ungdomsstadiet, at den udvikler et caudex.

På grund af de mange torne der kan blive ret store og smukke er det dog alligevel en attraktiv plante fra frø, og tillige nem.

Burseraceae

Boswellia, *Bursera**, *Commiphora**.

Bursera (Type 16) fra tropisk Amerika indeholder flere arter. I naturen er det træer med tykke stammer, i kultur er de velegnede til bonsaibehandling (ved knibning/beskæring mærker man at de indeholder æteriske olier, idet der opstår en krydret duft).

Frøformeringen kan være vanskelig.

Commiphora er Afrikas svar på *Bursera*, men ses i forhold til denne sjældent i samlingerne.

Compositae

*Othonna**, *Senecio**.

Othonna (Type 6, 12 og 16) fra Sydafrika har flere arter. Her skal nævnes *Othonna lobata*, som er en ofte udbudt plante på frølisterne. Frøformering er almindeligst for denne plante, men ikke nem.

Senecio er en stor slægt, med yderst forskellige former og kun få arter som f.eks. *Senecio fulgens* (Type 8) har den eftertragtede tykke rodstock/stamme.

Convolvulaceae

*Ipomoea**, *Merremia*.

Ipomoea (Type 10 og 11) er en slægt fra Sydvestafrika og Amerika, der blandt andet indeholder en del knoldsukkulenter. Planterne har smukke tragtformede blomster af samme bygning som snerler (som stammer fra samme familie). Planterne er ret nemme at formere fra frø.

(Fortsættes)

Per Rønkel

Allan D. Nielsen